

V Bruseli 24. septembra 2020
(OR. en)

11050/20

EF 230
ECOFIN 848
CONSOM 151

SPRIEVODNÁ POZNÁMKA

Od:	Jordi AYET PUIGARNAU, riaditeľ, v zastúpení generálnej tajomníčky Európskej komisie
Dátum doručenia:	24. septembra 2020
Komu:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, generálny tajomník Rady Európskej únie
Č. dok. Kom.:	COM(2020) 592 final
Predmet:	OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNE MU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV o stratégii EÚ v oblasti retailových platieb

Delegáciám v prílohe zasielame dokument COM(2020) 592 final.

Príloha: COM(2020) 592 final

V Bruseli 24. 9. 2020
COM(2020) 592 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

o stratégii EÚ v oblasti retailových platieb

ZOZNAM SKRATIEK

API	aplikačné programovacie rozhranie
CPACE	rozšírenia spoločnej platobnej aplikácie o bezkontaktné platby
EBA	Európsky orgán pre bankovníctvo
ECB	Európska centrálna banka
ELTEG	expertná skupina pre euro ako zákonné platidlo
EMD2	revidovaná smernica o elektronických peniazoch
EPC	Európska platobná rada
ERPB	Rada pre retailové platby v eurách
IBAN	medzinárodné číslo bankového účtu
NFC	<i>Near Field Communication</i> (komunikácia na krátku vzdialenosť)
POS	miesto predaja
PSD2	revidovaná smernica o platobných službách
SEPA	jednotná oblasť platieb v eurách
SCT	SEPA úhrada
SCT Inst.	okamžitá SEPA úhrada
SCA	silná autentifikácia zákazníka
SFD	smernica o konečnom zúčtovaní
TIPS	systém okamžitých platieb TARGET
SWIFT	Spoločnosť pre celosvetovú medzibankovú finančnú telekomunikáciu

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

o stratégii EÚ pre retailové platby

I. Súvislosti a problémy

Platby, ktoré boli kedysi považované za záležitosť kancelárskej podpory, dnes nadobudli strategický význam. Sú životne dôležité pre európske hospodárstvo. Komisia vo svojom oznámení z decembra 2018 podporila „*plne integrovaný systém okamžitých platieb v EÚ s cieľom znížiť riziká a slabé miesta v retailových platobných systémoch a zvýšiť autonómiu existujúcich platobných riešení*“.¹

Ako sa zdôrazňuje v stratégii v oblasti digitálnych financií, ktorá bola prijatá spolu s týmto oznámením, digitálne inovácie zásadne menia spôsob poskytovania finančných služieb. Sektor retailových platieb je na čele tohto trendu, pričom tempo a rozsah technologických zmien v tomto odvetví si vyžadujú konkrétne a cielené politické opatrenia, ktoré idú nad rámec horizontálneho rozsahu pôsobnosti stratégie v oblasti digitálnych financií.

Väčšina inovácií v oblasti platieb sa za posledné desaťročie zameriavala na zlepšenie zákazníckych rozhraní (napr. mobilné aplikácie) alebo používateľských (*front-end*) riešení bez toho, aby sa zásadne menili používané platobné nástroje (karty, bankové prevody atď.).

Nedávno však vzniklo niekoľko významných trendov. Samotné platenie sa stáva menej viditeľným a čoraz viac dematerializovaným, pričom sa čoraz viac uskutočňuje bez sprostredkovania. V sektore platieb začali aktívne pôsobiť veľké technologické spoločnosti. Keďže dokážu ekonomicky využívať svoje veľké siete, môžu ohroziť postavenie etablovaných poskytovateľov. Okrem toho môžu vďaka vzniku kryptoaktív (vrátane tzv. *stablecoinov*) čoskoro ponúkať prevratné platobné riešenia založené na šifrovaní a technológii distribuovanej databázy transakcií (DLT). Napriek tejto vlne inovácií je väčšina nových digitálnych platobných riešení stále do veľkej miery založená na kartách alebo bankových prevodoch bez ohľadu na to, či ich ponúkajú etablované banky, spoločnosti vydávajúce karty, finančnotechnologické firmy alebo veľké technologické spoločnosti.

Inovácie a digitalizácia budú naďalej meniť spôsob fungovania platieb. Poskytovatelia platobných služieb budú čoraz viac zanechávať staré kanály a tradičné platobné nástroje v úzadí a budú vyvíjať nové spôsoby na iniciovanie platieb, ako napríklad nositeľné zariadenia (hodinky, okuliare, opasky atď.) alebo časti tela. V niektorých prípadoch sa dokonca odstráni potreba nosiť pri sebe platobné zariadenie a bude sa vychádzať z rozšírených technológií autentifikácie, napríklad technológií založených na biometrike. S vývojom internetu vecí sa budú zariadenia ako chladničky, autá a priemyselné stroje stále viac a viac pripájať na internet a stanú sa nástrojmi na vykonávanie ekonomických transakcií.

¹ Oznámenie Komisie z decembra 2018 s názvom Smerom k silnejšej medzinárodnej úlohe eura. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0796&from=SK>

V dôsledku digitalizácie a meniacich sa preferencií spotrebiteľov sa prudko zvyšuje počet bezhotovostných transakcií². Pandémia ochorenia COVID-19 ešte viac posilnila prechod na digitálne platby a potvrdila zásadný význam bezpečných, prístupných a pohodlných platieb (vrátane bezkontaktných platieb) pre transakcie na diaľku a osobné transakcie. Hotovosť však zostáva prostriedkom, ktorý sa používa pri väčšine retailových platieb v EÚ.

Verejný a súkromný sektor sa budú v budúcom platobnom prostredí navzájom dopĺňať. Čoraz viac centrálnych bánk na celom svete skúma možnosti vydávania digitálnych mien centrálnych bánk (CBDC), a teda existuje hmatateľná perspektíva ďalších významných zmien na trhu s retailovými platbami.

Rozdrobený trh EÚ

V posledných rokoch došlo k podstatným zlepšeniam, a to najmä vďaka vytvoreniu jednotnej oblasti platieb v eurách (SEPA) a harmonizácii právnych predpisov v oblasti retailových platieb. Trh EÚ s platbami je však aj naďalej do značnej miery rozdrobený pozdĺž štátnych hraníc, keďže väčšina domácich platobných riešení založených na kartách alebo okamžitých platbách nefunguje cezhranične. Z toho profituje niekoľko veľkých globálnych subjektov, ktoré pôsobia na celom vnútroeurópskom trhu s cezhraničnými platbami.

S výnimkou týchto veľkých globálnych subjektov vrátane celosvetových sietí vydavateľov platobných kariet a veľkých poskytovateľov technológií neexistuje prakticky žiadne digitálne platobné riešenie, ktoré by sa dalo používať v celej Európe na platenie v kamenných a internetových obchodoch. V odpovedi na verejné konzultácie k tejto stratégii sa niekoľko finančnotechnologických spoločností aktívne pôsobiacich na domácom trhu vyjadrilo, že táto rozdrobenosť im bráni v snahe o rozšírenie činností na celý jednotný trh.

Zároveň došlo nedávno k niekoľkým pozitívnym udalostiam. Skupina 16 európskych bánk napríklad 2. júla 2020 spustila projekt Európska platobná iniciatíva (EPI)³ s cieľom ponúknuť do roku 2022 celoeurópske platobné riešenie. Komisia a Európska centrálna banka (ECB) túto iniciatívu politicky podporovali už od jej začiatku a uvítali jej spustenie⁴. Nedávno vznikli aj ďalšie sľubné trhové iniciatívy, ktoré sú zamerané na koncipovanie spoločných infraštruktúr⁵, na rozšírenie spolupráce a interoperability medzi domácimi platobnými riešeniami⁶ a na vývoj nových spoločných platobných riešení.

Súbežne s tým existuje niekoľko iniciatív realizovaných pod záštitou Rady pre retailové platby v eurách⁷ (ERPB) a Európskej platobnej rady (EPC), ktoré sú zamerané na prijatie spoločných európskych schém a pravidiel. Tie by mali v konečnom dôsledku umožniť vznik a interoperabilitu okamžitých platobných riešení v kamenných a internetových obchodoch.

² Podľa ECB predstavovali v roku 2018 bezhotovostné platby 91 miliárd transakcií v eurozóne a 112 miliárd v EÚ, pričom v roku 2017 to bolo 103 miliárd.

³ <https://group.bnpparibas/en/press-release/major-eurozone-banks-start-implementation-phase-unified-payment-scheme-solution-european-payment-initiative-epi>.

⁴ https://ec.europa.eu/info/news/200702-european-payments-initiative_sk a <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ecb.pr200702~214c52c76b.en.html>.

⁵ Ako P27 v severských krajinách.

⁶ Napríklad Európske združenie mobilných platobných systémov (European Mobile Payment Systems Association – EMPSA).

⁷ Rada pre retailové platby v eurách (ERPB) je orgánom na vysokej úrovni, ktorému predsedá ECB a ktorý spája stranu ponuky a dopytu európskeho platobného sektora.

Prečo stratégia?

Všetky tieto iniciatívy sú prejavom dynamiky európskeho platobného prostredia. Existuje tu však riziko nejednotnosti a ďalšieho rozdrobovania trhu. Okrem toho je potrebný aj jasný rámec „riadenia“, ktorý by bol oporou stratégie EÚ pre retailové platby. Inštitúcie EÚ – a najmä Komisia – môžu zohrávať úlohu politickej hnacej sily, pričom pri koncipovaní príslušných platobných riešení sa budú v plnej miere spoliehať na súkromný sektor. Vypracovanie jasnej vízie, v ktorej by sa stanovilo očakávané smerovanie ďalších krokov a v ktorej by sa budúce opatrenia začlenili pod jednotný, súdržný a preklenujúci politický rámec, má preto zásadný význam. A práve to je zámerom predloženého oznámenia.

II. *Vízia európskych retailových platieb*

Vízia Komisie týkajúca sa retailových platieb v EÚ je takáto:

- *občania a podniky v Európe budú mať na výber zo širokého a rozmanitého spektra kvalitných platobných riešení, ktoré budú podporené konkurencieschopným a inovačným trhom s platbami a ktoré budú založené na bezpečných, efektívnych a dostupných infraštruktúrach,*
- *k dispozícii sú konkurencieschopné platobné riešenia vytvorené v EÚ a dostupné v celej Európe, ktoré sú oporou pre hospodársku a finančnú suverenitu Európy a*
- *EÚ významne prispieva k zlepšeniu cezhraničných platieb s jurisdikciami mimo EÚ vrátane remitencií, čím podporuje medzinárodnú úlohu eura a otvorenú strategickú autonómiu EÚ.*

Cieľom Komisie je vysoko konkurencieschopný trh s platbami, ktorý bude prínosom pre všetky členské štáty bez ohľadu na to, akú menu používajú, kde všetci účastníci trhu budú môcť súťažiť za spravodlivých a rovnakých podmienok a ponúkať inovačné a špičkové platobné riešenia pri plnom dodržiavaní medzinárodných záväzkov EÚ.

Keďže platby sú na čele digitálnych inovácií v oblasti financií, vykonávaním tejto stratégie sa prispeje k širšej vízii Komisie o digitálnych financiách a k jej cieľom, ktorými sú: odstránenie rozdrobenosti trhu, podpora trhov orientovaných inovácií v oblasti financií a riešenie nových výziev a rizík spojených s digitálnymi financiami pri súčasnom zaistení technologickej neutrality. Táto stratégia sa preto predkladá súbežne so stratégiou v oblasti digitálnych financií a dvomi legislatívnymi návrhmi o novom rámci EÚ pre posilnenie digitálnej operačnej odolnosti a o kryptoaktívach. Zároveň dopĺňa aktualizovanú stratégiu pre retailové platby predloženú ECB/Eurosystemom v novembri 2019⁸.

Táto stratégia sa zameriava na nasledujúce **štyri kľúčové piliere**, ktoré sú navzájom úzko prepojené:

1. čoraz viac digitálne a okamžité platobné riešenia s celoeurópskym dosahom,
2. inovačné a konkurencieschopné trhy s retailovými platbami,
3. efektívne a interoperabilné systémy retailových platieb a iné podporné infraštruktúry a
4. efektívne medzinárodné platby vrátane remitencií.

⁸

<https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2019/html/ecb.sp191126~5230672c11.en.html>.

III. Piliere pre strategické opatrenia

A. 1. pilier: Čoraz viac digitálne a okamžité platobné riešenia s celoeurópskym dosahom

Komisia chce, aby mali občania a spoločnosti v Európe prístup ku kvalitným platobným riešeniam na uskutočňovanie všetkých svojich platieb a aby sa na ne mohli spoľahnúť. Tieto riešenia by mali byť bezpečné a nákladovo efektívne a mali by umožňovať podobné podmienky pre cezhraničné transakcie a pre domáce transakcie. Vzhľadom na konkurenčný a inovačný potenciál okamžitých platieb, ktorý Komisia uznala vo svojom oznámení z decembra 2018,⁹ sa Komisia domnieva, že takéto riešenia by sa mali do veľkej miery opierať o systémy okamžitých platieb.

1. Okamžité platby ako nový štandard

S okamžitými platbami sú finančné prostriedky okamžite dostupné príjemcovi platby. V kombinácii s vývojom služieb mobilných platieb môžu okamžité platby ponúknuť poskytovateľom platobných služieb v EÚ ďalšiu príležitosť na hospodársku súťaž s ich európskymi a celosvetovými konkurentmi. Ako sa uvádza v oznámení Komisie z decembra 2018: *„Celoeurópske riešenie cezhraničného systému okamžitých platieb by doplnilo súčasnú kartovú schému, čím by sa znížilo riziko vonkajšieho narušenia a zvýšila nielen účinnosť, ale aj nezávislosť EÚ“*.

Okamžité platby sú vhodné na mnohé druhy použitia nad rámec tradičných úhrad, najmä na nákupy v kamenných a online obchodoch, v ktorých momentálne dominujú schémy platobných kariet.

Zámerom Komisie je úplné rozšírenie používania okamžitých platieb v EÚ do konca roku 2021. To bude závisieť od významného pokroku na troch úrovniach: na úrovni pravidiel, riešení pre koncových používateľov a infraštruktúr. Na všetkých troch frontoch sa už dosiahol značný pokrok, ale stále zostáva niekoľko výziev, ktoré treba vyriešiť.

Jednotné pravidlá

Je nevyhnuté mať jednotné pravidlá na vykonávanie platobných transakcií, v ktorých sa stanovujú napríklad vzájomné práva a povinnosti poskytovateľov platobných služieb. Európska platobná rada (EPC) v roku 2017 vypracovala „systém“ okamžitých platieb v eurách (ďalej aj „systém SCT Inst.“), ako to už v minulosti urobila pri SEPA inkasách a úhradách. Tento systém umožňuje sprístupnenie finančných prostriedkov na účte príjemcu platby už za necelých 10 sekúnd.

K augustu 2020, po takmer troch rokoch od jeho zavedenia, sa však do systému okamžitých SEPA úhrad¹⁰ zapojilo len 62,4 % všetkých poskytovateľov platobných služieb v EÚ ponúkajúcich SEPA úhrady. Z hľadiska platobných účtov Európska platobná rada odhaduje, že v 12 členských štátoch EÚ (všetky sú v eurozóne) je systém SCT Inst. dosiahnuteľný pre viac ako polovicu platobných účtov.

⁹ Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

¹⁰ <https://www.europeanpaymentscouncil.eu/what-we-do/sepa-instant-credit-transfer>. Len v eurozóne dosahuje miera rozšírenia v súčasnosti 65,9 %. Miera rozšírenia v prípade všetkých účastníkov schémy SCT je 56,1 %.

Európska platobná rada sa ako autor systému SCT Inst. snaží podporovať jeho využívanie. K 1. júlu 2020 napríklad zvýšila maximálnu sumu na transakciu okamžitej SEPA úhrady z 15 000 na 100 000 EUR. Táto schéma však vzhľadom na svoj aktuálny dobrovoľný charakter neprilákala dostatočne rýchlu a širokú účasť. Niektoré členské štáty eurozóny jasne zaostávajú. Komisia sa preto domnieva, že bude zrejme potrebné prijať ďalšie opatrenia, aby sa urýchlilo tempo používania systému SCT Inst.

V nariadení SEPA sa vyžaduje, aby účastníci platobnej schémy predstavovali „väčšinu poskytovateľov platobných služieb v rámci väčšiny členských štátov a tvorí[li] väčšinu poskytovateľov platobných služieb v rámci Únie, pričom zohľadňujú sa len tí poskytovatelia platobných služieb, ktorí poskytujú úhrady alebo inkasá“.¹¹ Komisia spoločne s Národnou bankou Belgicka (ktorá je príslušným vnútroštátnym orgánom monitorujúcim systém SCT Inst. podľa nariadenia SEPA) skúma právne následky očakávaného nesplnenia týchto požiadaviek na dodržiavanie systému v plnej miere do 21. novembra 2020 (t. j. na konci dočasného obdobia platnosti výnimky).

Kľúčové opatrenia:

V novembri 2020, t. j. po uplynutí dočasného obdobia platnosti výnimky z plnenia požiadaviek týkajúcich sa účasti v systéme okamžitých SEPA úhrad (SCT Inst.) stanoveného v nariadení SEPA, Komisia preskúma počty poskytovateľov platobných služieb, ako aj počty účtov, ktoré môžu posielat' a prijímať okamžité SEPA úhrady. Komisia posúdi, či sú tieto počty uspokojivé, a na základe toho sa rozhodne, či je vhodné navrhnúť právne predpisy, v ktorých by sa vyžadovalo, aby poskytovatelia platobných služieb začali využívať systém SCT Inst. do konca roka 2021. Ak by sa takýto návrh schválil, stanovili by sa v ňom kritériá na určenie toho, ktorí poskytovatelia platobných služieb by mali povinnú účasť na systéme.

Riešenia pre koncových používateľov

Na úrovni koncových používateľov Komisia očakáva, že platobné riešenia budú interoperabilné, prístupné, že budú pridávať hodnotu a plniť potreby širokého spektra používateľov vrátane podnikov rôznych veľkostí, a to bez toho, aby sa vylúčili určité kategórie zákazníkov, ako sú staršie osoby alebo osoby so zdravotným postihnutím.

Komisia v plnej miere podporuje dôležitú prácu vykonávanú Radou pre retailové platby v eurách (ERPB) v oblasti interoperability okamžitých platobných riešení pre platby v kamenných a internetových obchodoch¹² a zapája sa do nej. Okrem toho majú rôzne dokončené alebo prebiehajúce práce pod záštitou Európskej platobnej rady potenciál vytvárať pridanú hodnotu pre systém okamžitých SEPA úhrad (SCT Inst.), zlepšiť použiteľnosť okamžitých platobných riešení a napokon podporiť zavedenie okamžitých platieb¹³.

¹¹ Článok 4 ods. 4 nariadenia (EÚ) č. 260/2012.

¹² Riešenia pre koncových používateľov iniciované z mobilov a okamžité platobné riešenia na mieste interakcie.

¹³ To zahŕňa napríklad vývoj systémov *SEPA Proxy Lookup* a *Request-to-Pay*, ako aj funkcií ako predloženie elektronickej faktúry a elektronická potvrdenka.

Táto práca by mala byť inkluzívna, mali by sa do nej zapájať všetky kategórie poskytovateľov platobných služieb vrátane poskytovateľov platobných iniciačných služieb a služieb informovania o účte a iné príslušné subjekty, ktoré nemusia byť poskytovateľmi platobných služieb, ako sú napríklad poskytovatelia rozhraní pre koncových používateľov a zástupcovia používateľov.

Komisia očakáva, že účastníci trhu sa budú vo veľkej miere zúčastňovať na systémoch a dodržiavať odporúčania vypracované Radou pre retailové platby v eurách a Európskou platobnou radou. Poskytovatelia platobných služieb zatiaľ nevyužili výhody niektorých novovyvinutých systémov, napríklad „SEPA Proxy Lookup“, ktorý bol zavedený Európskou platobnou radou v roku 2019 a aktualizovaný v júni 2020. Zákazníkom umožňuje, aby pomocou svojho mobilného zariadenia prevádzali peniaze zo svojho platobného účtu na účet inej osoby v EÚ bez manuálnej výmeny platobných údajov, ako je napríklad medzinárodné číslo bankového účtu (IBAN)¹⁴.

Čoraz viac platobných riešení pre koncových používateľov ponúka platby na mieste interakcie¹⁵, ktoré využívajú napríklad kódy QR¹⁶, technológiu Bluetooth alebo technológie NFC (*Near Field Communication*). Kódy QR však nie sú štandardizované na úrovni EÚ, čo obmedzuje ich prijímanie, najmä pri cezhraničných transakciách. Okrem toho niektorí poskytovatelia mobilných zariadení obmedzujú prístup poskytovateľov platobných služieb k technológii NFC v mobilných telefónoch. V dôsledku toho je pre poskytovateľov okamžitých platobných riešení náročné ponúkať obchodníkom a spotrebiteľom pohodlné a cenovo dostupné riešenia využívajúce jednotné kódy QR ako alternatívu kariet alebo ponúkať mobilné platby s podporou technológie NFC¹⁷.

Komisia sa domnieva, že vypracovanie jednotnej, otvorenej a zabezpečenej európskej normy pre kódy QR by podporilo používanie a interoperabilitu okamžitých platieb. Preto víta prebiehajúcu prácu, ktorú vykonáva pracovná skupina Rady pre retailové platby v eurách v súvislosti s rámcom pre okamžité platby na mieste interakcie v spolupráci so skupinou viacerých zúčastnených strán Európskej platobnej rady pre SEPA úhrady iniciované z mobilu, ako aj jej prácu v súvislosti s jednotnou normou pre kódy QR predloženú obchodníkom a spotrebiteľom¹⁸.

Kľúčové opatrenia:

Komisia posúdi, či by bolo primerané vyžadovať, aby príslušné zainteresované strany využívali všetky ďalšie funkcie okamžitých SEPA úhrad (SCT Inst.) alebo časť takýchto funkcií, ktoré by mohli zahŕňať aj prípadné budúce normy pre kódy QR.

Interoperabilné infraštruktúry

V Európe už existujú cezhraničné infraštruktúry na zúčtovanie a vyrovnanie okamžitých platieb, ale úplná interoperabilita medzi týmito mechanizmami zúčtovania a vyrovnania zatiaľ nie je zabezpečená. Keďže ide o jasnú prekážku používania okamžitých platieb v EÚ, ECB 24. júla 2020 oznámila opatrenia na riešenie týchto problémov¹⁹. S určitosťou sa

¹⁴ <https://www.europeanpaymentscouncil.eu/what-we-do/other-schemes/sepa-proxy-lookup-scheme>.

¹⁵ Zahŕňajúce fyzické miesto predaja aj elektronické obchody.

¹⁶ Kód rýchlej reakcie (*Quick response code*).

¹⁷ Podrobnejšie informácie sú uvedené v oddiele 3 v rámci tretieho piliera.

¹⁸ <https://www.europeanpaymentscouncil.eu/what-we-do/other-sepa-payments/sepa-goes-mobile/ad-hoc-multi-stakeholder-group-mobile-initiated>.

¹⁹ Podrobnejšie informácie sú uvedené v oddiele 1 tretieho piliera tohto oznámenia.

očakáva, že mechanizmy zúčtovania a vyrovnania a poskytovatelia platobných služieb zaistia včasné vykonávanie týchto opatrení do konca roku 2021, keďže majú zákonnú povinnosť zabezpečiť pri poskytovaní okamžitých platieb celoeurópsky dosah.

2. Zvýšenie dôvery spotrebiteľov v okamžité platby

Dostupnosť finančných prostriedkov na účte príjemcu platby takmer v reálnom čase v kombinácii s neodvolateľnosťou platieb môže mať následky na spotrebiteľov napríklad v prípadoch chybných transakcií, podvodov²⁰ a podobne. Okamžité platby môžu takisto predstavovať výzvy z hľadiska prania špinavých peňazí, financovania terorizmu, kybernetických útokov, ako aj operačných rizík a rizík likvidity pre finančné inštitúcie. Keby sa tieto riziká vhodne neidentifikovali a neriešili, mohli by ohroziť dôveru spotrebiteľov a obchodníkov používajúcich okamžité platby a potenciálne aj zabrániť ich úplnému nasadeniu ako nového štandardu. Komisia pripomína, že pri poskytovaní služieb okamžitých platieb musia poskytovatelia platobných služieb zaistiť, aby mali zavedené vhodné nástroje na predchádzanie podvodom a praniu špinavých peňazí/financovaniu terorizmu v reálnom čase, a to pri zabezpečení úplného súladu s existujúcimi právnymi predpismi.

S cieľom zvýšiť atraktivnosť pre spotrebiteľov by mali služby okamžitých platieb ponúkať funkcie, ktoré zabezpečia ich rovnocennosť s inými platobnými nástrojmi (napr. kartami) ponúkajúcimi spätnú úhradu, t. j. vrátenie prostriedkov použitých na nákup kreditnou kartou kupujúcemu v určitých prípadoch (napr. chyby).

Komisia sa domnieva, že ak sa okamžité platby majú stať novým štandardom, poplatky za bežné aj okamžité úhrady by mali byť rovnaké. V opačnom prípade by okamžité platby popri bežných úhradách zostali len okrajovým produktom. Na druhej strane je zrejmé, že poskytovateľovi môžu vzniknúť ďalšie náklady, keď sa s okamžitými platbami ponúkajú aj iné funkcie a doplnky, napríklad spätná úhrada.

Kľúčové opatrenia:

V kontexte revízie druhej smernice o platobných službách (PSD2²¹)²² Komisia posúdi, v akom rozsahu existujúce opatrenia EÚ na ochranu spotrebiteľa (napr. právo na vrátenie peňazí) dokážu spotrebiteľom uskutočňujúcim okamžité platby poskytnúť vysokú úroveň ochrany ponúkanú inými platobnými nástrojmi. Komisia posúdi vplyv poplatkov účtovaných spotrebiteľom za okamžité platby a prípadne bude vyžadovať, aby neboli vyššie ako poplatky účtované za bežné úhrady.

Komisia podľa potreby v spolupráci s Európskou centrálnou bankou a/alebo Európskym orgánom pre bankovníctvo (EBA) preskúma, či by sa mali prijať konkrétne opatrenia na zvýšenie účinnosti krízového riadenia platobných systémov a na zaistenie spoľahlivých opatrení na zmiernenie rizika likvidity pre finančné inštitúcie vyplývajúceho z rýchleho plynulého odlivu finančných prostriedkov prostredníctvom okamžitých platieb, najmä ak k nim dôjde mimo bežných prevádzkových hodín. Tieto

²⁰ Ako napríklad tzv. podvod s povolenými push platbami, pri ktorom len v samotnom Spojenom kráľovstve došlo v roku 2019 k strate 456 miliónov GBP (504 miliónov EUR).

²¹ Smernica (EÚ) 2015/2366.

²² Pozri oddiel 1 v rámci 2. piliera.

opatrenia by boli nad rámec očakávaní centrálnych bánk týkajúcich sa dohľadu, mechanizmov v rámci smernice o ozdravení a riešení krízových situácií bánk (BRRD)²³ alebo nariadenia o jednotnom mechanizme riešenia krízových situácií (SRMR) alebo pravidiel pre platobné systémy.

Komisia takisto preskúma, či by sa mali prijať ďalšie opatrenia na riešenie iných konkrétnych rizík, ako sú pranie špinavých peňazí, financovanie terorizmu a súvisiace predikatívne trestné činy.

3. Platobné riešenia vytvorené v Európe, ktoré fungujú cezhranične

Dokončenie kľúčových opatrení na umožnenie okamžitých platieb, ako sú identifikované v oddieloch 1 a 2 tejto kapitoly, nemusí postačovať na zaistenie úspešného zavádzania celoeurópskych platobných riešení. Je možné, že bude potrebné prijať ďalšie opatrenia, aby mohli európske subjekty prosperovať v prostredí obsadenom etablovanými konkurentmi.

Nové subjekty, ktoré chcú ponúkať celoeurópske riešenia, môžu čeliť mnohým významným prekážkam:

- prijatie obchodníkmi a spotrebiteľmi,
- uznávanie nových značiek spotrebiteľmi,
- navrhnutie konkurencieschopného a inovačného obchodného modelu, ktorý bude vyhovovať rozličným vnútroštátnym tradíciám a zvyklostiam pri platení,
- financovanie nákladných infraštruktúr a
- obmedzenie prístupu k určitým technickým infraštruktúram alebo funkciám atď.

Okrem toho treba zabezpečiť prísny súlad modelov riadenia a financovania s pravidlami hospodárskej súťaže.

Komisia si je týchto výziev dobre vedomá. Vzhľadom na strategický charakter platieb bude naďalej zohrávať aktívnu politickú úlohu, aby podporila rozvoj konkurencieschopných celoeurópskych platobných riešení, ktoré sa výrazne opierajú o okamžité platby, a aby riešila uvedené výzvy pri plnom dodržiavaní pravidiel EÚ v oblasti hospodárskej súťaže.

Kľúčové opatrenia:

Do konca roka 2023 Komisia:

- preskúma realizovateľnosť vytvorenia „značky“, ktorá by bola doplnená viditeľným logom, pre celoeurópske platobné riešenia spĺňajúce príslušné kritériá,
- preskúma, ako by bolo možné uľahčiť zavádzanie európskych špecifikácií pre bezkontaktné platby kartou (CPACE)²⁴, napríklad prostredníctvom programov financovania, ako je InvestEU, za predpokladu dodržiavania príslušných kritérií oprávnenosti,

²³ Smernica 2014/59/EÚ.

²⁴ CPACE sa vypracúvajú v dôsledku toho, že niektoré európske kartové schémy mali problémy pri prístupe k bezkontaktnému jadrú vyvinutému medzinárodnými kartovými schémami – pozri oddiel 3 tretieho piliera.

- podporí modernizáciu a zjednodušenie zariadení obchodníkov v EÚ na prijímanie platieb, pričom umožní napríklad to, aby pokladne mohli vydávať elektronické potvrdenky. Táto podpora by sa dala dosiahnuť prostredníctvom usmernení a zvyšovania informovanosti maloobchodníkov, najmä MSP, o spôsoboch modernizácie a digitalizácie²⁵, a to aj využitím centier digitálnych inovácií²⁶. Preskúmajú sa aj možnosti financovania a odbornej prípravy.

Ak to bude potrebné, Komisia bude takisto naďalej poskytovať usmernenia, aby sa zaistilo, že riešenia okamžitých platieb a ich príslušné obchodné modely sú v súlade s pravidlami EÚ v oblasti hospodárskej súťaže.

4. Využitie potenciálu jednotnej oblasti platieb v eurách (SEPA) v plnej miere

Jednotná oblasť platieb v eurách (SEPA) bola vytvorená s cieľom dosiahnuť, aby boli cezhraničné elektronické platby v eurách také jednoduché ako domáce platby, a to harmonizáciou spôsobu vykonávania bezhotovostných platieb v eurách uskutočňovaných v celej Európe.

Aj dnes, šesť rokov po konečnom dátume pre SEPA úhrady a SEPA inkasá v členských štátoch eurozóny a štyri roky po konečnom dátume pre krajiny mimo eurozóny, sa mnohí občania stále stretávajú s neprijateľným odmietaním cezhraničných SEPA inkasných transakcií (ďalej len „diskriminácia na základe IBAN“). To znamená, že na uskutočnenie platby nemôžu používať kódy IBAN z inej krajiny. Prijemcovia platieb si stále často neželajú alebo technicky nedokážu prijímať cezhraničné SEPA inkasá. Komisia je často upozorňovaná na prípady daňových a iných verejných úradov, ktoré odmietajú poslať platby na zahraničný účet alebo prijať platby zo zahraničného účtu. Tieto prípady diskriminácie na základe IBAN sú porušením nariadenia SEPA, ako bolo potvrdené v ustálenej judikatúre²⁷.

Hoci dotknuté príslušné orgány musia podľa právnych predpisov monitorovať, či poskytovatelia platobných služieb dodržiavajú nariadenie SEPA, a v prípade porušenia musia konať, nie vždy primerane a systematicky riešia takéto porušenia pravidiel SEPA, o čom svedčia mnohé sťažnosti, ktoré útvary Komisie dostali.

Kľúčové opatrenia:

Komisia pripomína príslušným vnútroštátnym orgánom, že majú povinnosť presadzovať nariadenie SEPA. Očakáva od nich, že pružne vyšetria a napravia všetky porušenia nariadenia tým, že okamžite zastavia nezákonné činnosti a uložia primerané sankcie. Bude pozorne monitorovať prípady nedodržiavania a začne všetky potrebné postupy v prípade nesplnenia povinnosti.

²⁵ Inšpirované napríklad iniciatívami uvedenými v príručke pre maloobchodníkov: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d606c517-4445-11e8-a9f4-01aa75ed71a1/language-sk>.

²⁶ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-innovation-hubs>.

²⁷ Verein für Konsumenteninformation/Deutsche Bahn [C-28/18, EU:C:2019:673 (5. septembra 2019)].

5. Využívanie potenciálu elektronickej identifikácie na autentifikáciu zákazníka

Keďže finančné služby postupne smerujú od tradičného osobného kontaktu k digitálnemu prostrediu, riešenia digitálnej identity, ktoré možno spoľahlivo používať na autentifikáciu zákazníka na diaľku, nadobúdajú čoraz väčší význam. Druhou smernicou o platobných službách sa podnietili inovácie v tejto oblasti prostredníctvom zavedenia silnej autentifikácie zákazníka (SCA) a prísnych bezpečnostných požiadaviek týkajúcich sa prístupu k platobným účtom a iniciovania digitálnych platieb. V niektorých členských štátoch EÚ boli vypracované schémy elektronickej identifikácie na autentifikáciu zákazníka na základe vnútroštátnych systémov elektronickej identifikácie ponúkajúcich najvyššiu mieru zabezpečenia.

V celej EÚ však existuje nadbytok rôznych riešení autentifikácie na vnútroštátnej úrovni s obmedzenou cezhraničnou interoperabilitou. To môže brániť ďalším inováciám a vývoju nových platobných služieb.

Prostredníctvom nariadenia eIDAS²⁸ EÚ v roku 2014 zaviedla prvý cezhraničný rámec pre dôveryhodné digitálne identity a dôveryhodné služby. Zámerom tohto nariadenia je uľahčiť prístup všetkých občanov EÚ k verejným službám v celej EÚ prostredníctvom elektronickej identifikácie vydananej v ich domovskej krajine. Skúsenosti s uplatňovaním nariadenia eIDAS však odhaľujú mnoho štrukturálnych nedostatkov, ktoré obmedzujú jeho schopnosť efektívne podporiť komplexný rámec pre digitálnu identitu. Vo svojom oznámení z februára 2020 s názvom Formovanie digitálnej budúcnosti Európy sa Komisia zaviazala revidovať nariadenie eIDAS s cieľom zvýšiť jeho efektívnosť, rozšíriť jeho uplatňovanie aj na súkromný sektor a podporovať dôveryhodné digitálne identity pre všetkých Európanov. Cieľom je poskytnúť nadčasový regulačný rámec na podporu celoeurópskeho, jednoduchého, dôveryhodného a bezpečného systému na správu totožnosti v digitálnom priestore, ktorý by sa vzťahoval na identifikáciu, autentifikáciu a poskytovanie atribútov, prihlasovacích údajov a potvrdení, ktoré budú zohrávať kľúčovú úlohu aj v oblasti platieb.

Komisia je odhodlaná využiť potenciál ponúkaný rýchlym vývojom riešení digitálnej identity vo finančnom sektore. Ako sa stanovuje v stratégii v oblasti digitálnych financií, Komisia do roku 2024 zavedie spoľahlivý právny rámec umožňujúci používanie interoperabilných riešení v oblasti digitálnej identity, ktoré umožnia rýchly a jednoduchý prístup k finančným službám pre nových zákazníkov. V rámci takýchto riešení sa tým uľahčí ich zavádzanie pri platbách, čím sa zlepši interoperabilita, efektívnosť, jednoduchosť používania (najmä v cezhraničnom styku) a bezpečnosť a zabezpečenie predovšetkým s cieľom obmedziť prípady podvodov a inej trestnej činnosti.

Kľúčové opatrenia:

S cieľom uľahčiť cezhraničnú a domácu interoperabilitu Komisia v úzkej spolupráci s orgánom EBA preskúma spôsoby podpory používania elektronickej identity a riešení založených na dôveryhodných službách. Bude pritom vychádzať z ďalšieho rozšírenia nariadenia eIDAS v záujme podpory plnenia požiadaviek na silnú autentifikáciu zákazníka podľa druhej smernice o platobných službách pre prihlasovanie do účtu a iniciovanie platobných transakcií.

²⁸ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 910/2014 z 23. júla 2014 o elektronickej identifikácii a dôveryhodných službách pre elektronické transakcie na vnútornom trhu a o zrušení smernice 1999/93/ES.

6. Zlepšenie prijímania digitálnych platieb

Pandémia ochorenia COVID-19 odhalila, aké dôležité je to, aby obchodníci všeobecne prijímali digitálne platby. Prijímanie digitálnych platieb sa však v EÚ výrazne líši. Stále existuje mnoho subjektov (obchodníci, orgány verejnej správy, nemocnice, verejná doprava), ktoré digitálne platby neprijímajú.

Nariadenie o jednotnej digitálnej bráne prinesie výrazné zlepšenia. Uľahčí sa ním online prístup k informáciám, administratívnym postupom a asistenčným službám, ktoré občania a podniky potrebujú na aktívne pôsobenie v inej krajine EÚ. Do konca roku 2023 budú môcť občania a spoločnosti, ktorí pôsobia v EÚ cezhranične, vykonávať niektoré postupy vo všetkých členských štátoch EÚ bez potreby fyzických dokladov, napríklad registráciu automobilu alebo žiadosť o dôchodkovú dávku²⁹.

Komisia očakáva, že členské štáty najmä:

- preskúmajú a budú riešiť dôvody neochoty prijímať digitálne platby a budú nabádať obchodníkov, aby prijímali digitálne platby vrátane bezkontaktných platieb,
- rozšíria digitalizáciu štátnych platieb nad rámec platieb, na ktoré sa vzťahuje nariadenie (EÚ) 2018/1724, a
- vybaví orgány verejnej správy, nemocnice atď. terminálmi na digitálne platby.

Kľúčové opatrenia:

V roku 2022 Komisia vypracuje štúdiu o miere akceptácie digitálnych platieb v EÚ, a to aj v MSP a orgánoch verejnej správy, a v prípade nízkej miery akceptácie preskúma jej možné príčiny. V prípade potreby môže navrhnúť legislatívne opatrenie.

7. Zachovanie dostupnosti peňazí centrálnej banky

Dostupnosť a akceptovanie hotovosti

Hotovosť je platobný prostriedok, ktorý ponúka okamžité vyrovnanie v osobných transakciách bez akejkoľvek technickej infraštruktúry. Je to stále jediná forma peňazí, ktoré môžu jednotlivci držať priamo. Preto by mala zostať všeobecne prístupná a akceptovaná.

Podľa článku 128 ZFEÚ a nariadenia Rady (ES) č. 974/98 z 3. mája 1998 o zavedení eura sú v eurozóne eurobankovky a euromince jediným zákonným platidlom. V odporúčaní Komisie z roku 2010 sa vysvetľuje, že ak existuje povinnosť platiť, zákonne platidlo – eurobankovky a euromince – znamená:

- a) povinné akceptovanie veriteľom;
- b) akceptovanie plnej nominálnej hodnoty a
- c) možnosť splniť povinnosť platby.

²⁹ Nariadenie (EÚ) 2018/1724 o zriadení jednotnej digitálnej brány na poskytovanie prístupu k informáciám, postupom a asistenčným službám a službám riešenia problémov.

V odporúčaní sa takisto uvádza, že akceptovanie eurobankoviek a euromincí ako platobných prostriedkov v retailových transakciách by malo byť pravidlom, pričom odmietnutie by malo byť možné len na základe „zásady konania v dobrej viere“ (napríklad maloobchodník nedisponuje mincami).

V priebehu rokov sa používanie bezhotovostných platobných prostriedkov v Európe³⁰ neustále zvyšovalo. Hotovosť však zostáva dominantným platobným prostriedkom v eurozóne, kde sa stále používa na 78 % všetkých transakcií³¹.

V štatistikách používania hotovosti sa skrýva široký rozsah situácií. V niektorých krajinách eurozóny (Rakúsko, Nemecko, Írsko, Slovensko a Slovinsko) sa výrazne uprednostňuje hotovosť. Estónsko a Holandsko sa nachádzajú na druhom konci tohto spektra, pričom hotovosť sa používa v menej než polovici transakcií na predajných miestach. Pokiaľ ide o krajiny mimo eurozóny, Švédsko je jednou z krajín, kde sa používanie hotovosti výrazne znížilo³². Vo všetkých krajinách EÚ sa v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19 počas obmedzenia pohybu znížil počet hotovostných transakcií, ale preventívne držanie hotovosti v niektorých hospodárstvach v skutočnosti výrazne vzrástlo³³.

V praxi sa dostupnosť hotovosti v posledných rokoch znížila³⁴. Počet prípadov neprijímania hotovosti sa počas krízy spôsobenej ochorením COVID-19 zvýšil v dôsledku obáv verejnosti týkajúcich sa prenosu vírusu spôsobeného manipuláciou s hotovosťou³⁵ a rastúcej potreby transakcií na diaľku v dôsledku obmedzenia pohybu. Podporil sa tým prechod na digitálne platby.

Hoci Komisia podporuje využívanie digitálnych platieb s cieľom ponúknuť spotrebiteľom viac možností, bude aj naďalej chrániť eurovú hotovosť ako zákonné platidlo. Je si vedomá obáv vyjadrených združeniami spotrebiteľov v súvislosti s tým, že existuje hmatateľné riziko, že v dôsledku digitalizácie väčšieho počtu služieb osoby bez prístupu k digitálnym službám môžu byť vylúčenější ako dnes, a stotožňuje sa s týmito obavami³⁶. V EÚ je stále približne 30 miliónov dospelých, ktorí nemajú bankový účet³⁷.

S cieľom zachovať prístup k hotovosti, jej akceptovanie a jej používanie ako zákonného platidla Komisia:

³⁰ V roku 2018 sa celkový počet bezhotovostných platieb v eurozóne vrátane všetkých druhov platobných služieb v porovnaní s predchádzajúcim rokom zvýšil o 7,9 %.

³¹ <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op201.en.pdf>.

³² Podľa banky Riksbank sa podiel tých, ktorí platili za svoj posledný nákup v hotovosti, znížil z 39 % v roku 2010 na 13 % v roku 2018.

³³ *Central Banks and payments in the digital era* (Centrálne banky a platby v digitálnej ére), BIS, jún 2020 <https://www.bis.org/publ/arpdf/ar2020e3.pdf>.

³⁴ Podľa štúdie ECB o používaní hotovosti domácnosťami v eurozóne (príležitostná štúdia ECB č. 201 z novembra 2017) v priemere 5 – 6 % opýtaných účastníkov v eurozóne uviedlo, že bolo (veľmi) ťažké nájsť bankomat alebo banku, keď to potrebovali.

³⁵ Informácie o prenose vírusu sú uvedené napríklad na webovej stránke <https://www.ecb.europa.eu/press/blog/date/2020/html/ecb.blog200428~328d7ca065.en.html>.

³⁶ BEUC, *Cash versus cashless: consumers need a right to use cash* (Hotovosťné v. bezhotovosťné: spotrebiteľia musia mať právo používať hotovosť), https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2019-052_cash_versus_cashless.pdf.

³⁷ Svetová banka, Global Findex 2017.

- pripomína, že veriteľ musí akceptovať eurobankovky a euromince ako zákonné platidlo v plnej nominálnej hodnote, ak existuje povinnosť platby, ktorú je možné splniť eurobankovkami a euromincami,
- očakáva, že členské štáty zabezpečia akceptovanie a dostupnosť hotovosti ako verejného statku v súlade s článkom 128 ZFEÚ a nariadením Rady (ES) č. 974/98 z 3. mája 1998 o zavedení eura. Uznáva pritom možnú legitímnosť riadne odôvodnených a primeraných obmedzení používania neprimeraných súm hotovosti na individuálne platby, ktoré môžu byť potrebné okrem iného na zabránenie riziku prania špinavých peňazí, financovania terorizmu a súvisiacich predikatívnych trestných činov vrátane daňových únikov³⁸. Jedným zo spôsobov, ako by členské štáty mohli zachovať prístup k hotovosti, by mohlo byť zabezpečenie minimálneho krytia bankomatmi alebo rovnocennými prostriedkami na zabezpečenie prístupu na svojom území.

Kľúčové opatrenia:

V rámci expertnej skupiny pre euro ako zákonné platidlo (ELTEG) Komisia zhodnotí najnovší vývoj v oblasti prijímania a dostupnosti hotovosti v eurozóne spolu s ECB, národnými centrálnymi bankami a štátnymi pokladnicami.

Zároveň bude pozorne sledovať prácu týkajúcu sa prístupu k hotovosti, ktorá sa má vykonať pod záštitou Rady pre retailové platby v eurách. Vzhľadom na túto prácu, ako aj na rokovania expertnej skupiny pre euro ako zákonné platidlo môže na konci roku 2021 rozhodnúť o prijatí vhodných opatrení na ochranu prijímania eurovej hotovosti a jej dostupnosti.

Digitálne meny centrálnych bánk a ďalšie inovácie v oblasti platieb

Pokles v používaní hotovosti, stúpajúci význam platobných riešení súkromného sektora a perspektívny vznik tokenov naviazaných na konkrétne aktíva vedú centrálné banky k preskúmaniu možnosti vydávania digitálnych mien centrálnych bánk (CBDC). Retailové CBDC môžu v závislosti od svojej koncepcie slúžiť ako digitálna náhrada hotovosti aj ako súkromné platobné riešenia, ako aj hnacia sila pokračujúcich inovácií v oblasti platieb, financií a obchodu, pričom sa nimi môžu riešiť špecifické prípady použitia v našich čoraz digitalizovanejších hospodárstvach a spoločnostiach. Retailovými CBDC sa takisto môže posilniť medzinárodná úloha eura a „otvorená strategická autonómia“ EÚ a podporiť finančná inklúzia. Takisto môžu prispieť k poskytovaniu odolných, rýchlych a lacných platieb a zároveň umožniť automatizované a podmienené platby.

Ako sa zdôrazňuje v stratégii v oblasti digitálnych financií, Komisia podporuje prácu centrálnych bánk (najmä ECB), ktoré skúmajú možnosti vydávania retailových CBDC dostupných pre širokú verejnosť (domácnosti a podniky) a zároveň chránia eurovú hotovosť ako zákonné platidlo. Touto prácou sa dopĺňa regulačný rámec navrhovaný Komisiou týkajúci sa tokenov naviazaných na konkrétne aktíva používaných na platobné účely.

Je potrebná ďalšia práca na posúdenie možných vplyvov CBDC na menovú politiku, finančnú stabilitu a hospodársku súťaž a na zabránenie nadmernému vylúčeniu sprostredkovania. Komisia bude v úzkej koordinácii s ECB naďalej pracovať na podpore rozvoja spolupráce medzi súkromným a verejným sektorom.

³⁸ Viac informácií sa uvádza v správe Komisie Európskemu parlamentu a Rade o obmedzeniach platieb v hotovosti, COM(2018) 483 final.

Kľúčové opatrenia:

S cieľom podporiť vydávanie retailovej digitálnej meny centrálnej banky v eurách bude Komisia úzko spolupracovať s ECB na cieľoch a možnostiach politiky a na zabezpečení vysokej úrovne doplnkovosti medzi platobnými riešeniami vyvinutými súkromným sektorom a potrebným zásahom verejných orgánov.

B. 2. pilier: Inovačné a konkurencieschopné trhy s retailovými platbami**1. Využitie potenciálu smernice o platobných službách (PSD2) v plnej miere**

Revidovanou smernicou o platobných službách (PSD2) sa umožnil vznik nových obchodných modelov založených na spoločnom využívaní údajov o platobných účtoch (ďalej len „otvorené bankovníctvo“), ako sú platobné iniciačné služby a služby informovania o účte. Takisto sa ňou zlepšila všeobecná úroveň bezpečnosti platobných transakcií prostredníctvom uplatňovania silnej autentifikácie zákazníka (SCA). Smernica sa stala celosvetovým referenčným bodom, pokiaľ ide o otvorené bankovníctvo a bezpečné transakcie.

V nadväznosti na druhú smernicu o platobných službách má v súčasnosti viac ako 400 nebankových subjektov – externých poskytovateľov – oprávnenie na poskytovanie platobných iniciačných služieb alebo služieb informovania o účte, pričom tieto služby priamo ponúka aj čoraz viac bánk. Veľký potenciál otvoreného bankovníctva však zostáva vo veľkej miere nevyužitý. Dva roky po nadobudnutí účinnosti smernica ešte nepriniesla všetky svoje výsledky. Silná autentifikácia zákazníkov – najmä v elektronickom obchodovaní – sa zatiaľ v plnej miere neuplatňuje, a to do veľkej miery z dôvodu oneskorenej alebo nedostatočnej pripravenosti trhu. Využívanie regulovaných služieb založených na prístupe externých poskytovateľov k platobným účtom, jeden zo základných prvkov druhej smernice o platobných službách, je pre regulačné orgány a zainteresované strany stále problematické. Existencia mnohých rôznych noriem v oblasti aplikačných programovacích rozhraní (API), ktoré sú kľúčové pre efektívny a bezpečný prístup k údajom o platobných účtoch, ako aj rôzne úrovne funkčnosti rozhraní API predstavujú výzvy pre externých poskytovateľov, a to najmä tých, ktorí podnikali už pred prijatím druhej smernice o platobných službách. Títo externí poskytovatelia museli svoje podnikanie integrovať a prispôbiť ho rôznym technickým špecifikáciám a krokom, ktoré musia zákazníci vykonať pri prístupe k platobným účtom.

Vzhľadom na rozsah a zložitosť prechodu vyžadovaného druhou smernicou o platobných službách bolo možné tieto včasné výzvy očakávať. Komisia, Európsky orgán pre bankovníctvo (EBA) a príslušné vnútroštátne orgány usilovne pracujú na ich riešení a prekonávaní. Dôležité objasnenia boli poskytnuté prostredníctvom viac ako 100 odpovedí na otázky, ktoré položili externé zainteresované strany, prostredníctvom usmernení EBA³⁹, stanovísk EBA⁴⁰, objasnení poskytnutých v reakcii na žiadosti členov pracovnej skupiny EBA pre aplikačné programovacie rozhrania⁴¹ a mnohých stretnutí, na ktorých sa Komisia snažila veci objasniť a uľahčiť dialóg medzi rôznymi komunitami⁴².

Komisia znovu potvrdzuje svoju pevnú vieru v potenciál otvoreného bankovníctva a je odhodlaná dosiahnuť, aby bola druhá smernica o platobných službách úspechom. Komisia bude naďalej spolupracovať s orgánom EBA s cieľom zabezpečiť odstránenie nezákonných prekážok v poskytovaní služieb externými poskytovateľmi a podporovať konštruktívny dialóg medzi všetkými zainteresovanými stranami. Podporí najmä dokončenie práce na systéme prístupu k aplikačným programovacím rozhraniám pre SEPA, ktorá sa začala v roku 2019 pod záštitou Rady pre retailové platby v eurách.

Skúsenosti získané z úplného vykonávania druhej smernice o platobných službách budú v budúcnosti podkladom pre prácu Komisie na širšom rámci otvoreného finančnictva, ako sa stanovuje v stratégii v oblasti digitálnych financií.

Kľúčové opatrenia:

Na konci roku 2021 Komisia začne komplexné preskúmanie uplatňovania a vplyvu druhej smernice o platobných službách.

Na základe skúseností s druhou smernicou o platobných službách a v súlade s oznámením v stratégii v oblasti digitálnych financií plánuje do polovice roku 2022 predložiť legislatívny návrh nového rámca pre otvorené finančnictvo.

³⁹ Pozri napríklad usmernenia EBA o výnimke zo záložného mechanizmu podľa regulačného technického predpisu pre silnú autentifikáciu zákazníka a spoločnú a bezpečnú komunikáciu: <https://eba.europa.eu/eba-publishes-final-guidelines-on-the-exemption-from-the-fall-back-mechanism-under-the-rtss-on-sca-and-csc>.

⁴⁰ Napríklad stanovisko EBA k prekážkam pri poskytovaní služieb externými poskytovateľmi podľa smernice o platobných službách: <https://eba.europa.eu/eba-publishes-opinion-obstacles-provision-third-party-provider-services-under-payment-services>.

⁴¹ Pozri <https://eba.europa.eu/regulation-and-policy/payment-services-and-electronic-money/eba-working-group-on-apis-under-psd2>.

⁴² https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/190726-joint-statement-psd2_en.pdf.

2. Zaistenie vysokej úrovne zabezpečenia retailových platieb v Európe

V druhej smernici o platobných službách sa vyžaduje, aby všetci poskytovatelia platobných služieb používali silnú autentifikáciu zákazníka (SCA) vždy, keď používateľ iniciuje elektronickú platbu alebo pristupuje k ich rozhraniu online bankovníctva. Poskytovatelia platobných služieb v celej EÚ vyvinuli riešenia autentifikácie založené na použití dvoch alebo viacerých prvkov označovaných ako „poznatok“ (niečo, čo vie len používateľ), „vlastníctvo“ (niečo, čo vlastní len používateľ) a „charakteristický znak“ (niečo, čím sa používateľ vyznačuje, napr. biometria).

Do budúcnosti sa silná autentifikácia zákazníka musí stať štandardom pri platení online, napr. pri elektronickom obchodovaní alebo rezervácii ciest online. Riešenia autentifikácie poskytovateľa platobných služieb, ktoré sú v súlade so silnou autentifikáciou zákazníka, musia používateľom poskytovať bezproblémové a dostupné možnosti prístupu k ich platobným účtom online a musia umožňovať dokončenie transakcií. Mali by sa spoliehať na najbezpečnejšie autentifikačné faktory, pričom podľa možnosti treba upúšťať od používania prenosných prvkov (napr. statických hesiel) a od starších technológií a komunikačných kanálov, ktoré sú náchylné na útoky (napr. SMS správy).

Keďže sa stále objavujú nové typy podvodov, je možné, že samotná silná autentifikácia zákazníka nebude postačovať na zabezpečenie úplnej ochrany používateľov platobných služieb. Poskytovatelia platobných služieb by mali vždy používať najmodernejšie technológie na predchádzanie podvodom a ich odhaľovanie. Všeobecne sa uznáva, že druhou smernicou o platobných službách sa umožnilo EÚ a spoločnostiam pôsobiacim v EÚ stať sa svetovými lídrami, pokiaľ ide o operačné riziko, bezpečnosť IT a hlásenie závažných incidentov, a to čiastočne vďaka usmerneniam Európskeho orgánu pre bankovníctvo⁴³.

V prípade platieb, s ktorými sa spája vyššie riziko podvodu, Komisia posúdi, či vyžadovanie zhody medzi menom príjemcu platby a kódom IBAN môže byť účinným opatrením pri predchádzaní podvodom, ako je napríklad „sociálne inžinierstvo“, pri ktorom sú ľudia zmanipulovaní do vykonania určitých krokov alebo odhalenia dôverných informácií.

V záujme boja proti phishingu bude kľúčové, aby poskytovatelia platobných služieb v EÚ prijali medzinárodne uznávané kontrolné opatrenia, napríklad DMARC (Domain-based Message Authentication, Reporting and Conformance)⁴⁴.

Zatiaľ čo ochrana používateľov pred platobnými podvodmi je nevyhnutná na zachovanie dôvery v platobné systémy a v digitálne platby zo všeobecnejšieho hľadiska, rovnako dôležité je to, aby poskytovatelia platobných služieb urobili maximum pre ochranu samých seba pred kybernetickými útokmi, ako aj pred akýmkoľvek inými rizikami spôsobenými človekom a prirodzenými rizikami.

Rovnako dôležité je zabezpečiť, aby prístupy autentifikácie zvolené poskytovateľmi platobných služieb, ktoré sa spoliehajú výlučne na vyspelé technologické zariadenia, neviedli k vylúčeniu určitých kategórií zákazníkov, ako sú napríklad starší ľudia.

⁴³ <https://eba.europa.eu/regulation-and-policy/payment-services-and-electronic-money/guidelines-on-major-incidents-reporting-under-psd2>.

⁴⁴ Pozri <https://dmarc.org/>. DMARC je spôsob, ako odosielateľom a príjemcom e-mailov pomôcť pri určení toho, či daná správa pochádza skutočne od odosielateľa a čo treba robiť, ak to tak nie je.

Kľúčové opatrenia:

Komisia bude v úzkej koordinácii s Európskym orgánom pre bankovníctvo pozorne monitorovať vykonávanie prísnych požiadaviek na silnú autentifikáciu zákazníka.

Pri revízii druhej smernice o platobných službách zhodnotí vplyv silnej autentifikácie zákazníka na úroveň platobných podvodov v EÚ a preskúma, či by sa nemali zväžiť dodatočné opatrenia na riešenie nových druhov podvodov, najmä pokiaľ ide o okamžité platby.

Popri stratégii v oblasti digitálnych financií Komisia navrhuje aj nariadenie týkajúce sa digitálnej operačnej odolnosti pre finančné sektory v celej Únii s cieľom zlepšiť riadenie rizík v oblasti IKT v rôznych finančných inštitúciách vrátane poskytovateľov platobných služieb. Táto iniciatíva je v súlade so smernicou o európskych kritických infraštruktúrach (ECI)⁴⁵.

Komisia bude úzko spolupracovať s Európskym orgánom pre bankovníctvo s cieľom čerpať zo skúseností získaných pri vykonávaní usmernení EBA k riadeniu rizík v oblasti IKT a bezpečnosti, ktoré sa uplatňujú od júna 2020.

3. Podpora ochrany spotrebiteľa

Cieľom *acquis* v oblasti retailových platieb je zabezpečiť, aby používatelia platobných služieb v EÚ mali pri digitálnych platbách zaistenú transparentnosť a bezpečnosť. Trh s platbami sa však naďalej rýchlo vyvíja a v budúcnosti môžu byť potrebné ďalšie záruky na ochranu spotrebiteľov.

Okrem iniciatív uvedených v tomto oznámení, ktorými sa zlepši ochrana spotrebiteľa pri platbách, sa Komisia domnieva, že rozšírené používanie digitálnych platieb si vyžaduje ďalšie úvahy o transparentnosti platieb, ako aj o charakteristikách čoraz obľúbenejších druhov platieb, ako sú napríklad bezkontaktné platby.

Bezkontaktné platby

Pri vypuknutí krízy spôsobenej ochorením COVID-19 bankové a platobné komunity v nadväznosti na odporúčanie Európskeho orgánu pre bankovníctvo⁴⁶ zvýšili vo väčšine krajín EÚ maximálnu hodnotu bezkontaktných platieb na sumu 50 EUR podľa regulačných technických predpisov druhej smernice o platobných službách⁴⁷. Následne sa výrazne zvýšil počet bezkontaktných platieb.

Po intenzívnejšom využívaní bezkontaktných platieb, najmä zo zdravotných dôvodov, je pravdepodobné, že v budúcnosti si spotrebiteľia tento zvyk zachovajú. To by bol pozitívny vývoj. Komisia však nepovažuje za vhodné, prinajmenšom v tejto fáze, zvyšovať zákonné maximálne sumy (na transakciu a súhrnne) bezkontaktných platieb bez silnej autentifikácie zákazníka. Ak sa nepoužíva silná autentifikácia zákazníka, existuje riziko, že nárast počtu bezkontaktných platieb by mohol byť sprevádzaný paralelným nárastom počtu podvodov. Vplyv akéhokoľvek zvýšenia limitov sa preto musí pred prijatím akéhokoľvek rozhodnutia dôkladne posúdiť.

⁴⁵ Táto smernica sa v súčasnosti reviduje s cieľom zvýšiť ochranu a odolnosť kritických infraštruktúr voči hrozbám nesúvisiacim s kybernetickými útokmi.

⁴⁶ <https://eba.europa.eu/eba-provides-clarity-banks-consumers-application-prudential-framework-light-covid-19-measures>.

⁴⁷ DELEGOVANÉ NARIADENIE KOMISIE (EÚ) 2018/389 z 27. novembra 2017, ktorým sa dopĺňa smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/2366, pokiaľ ide o regulačné technické predpisy pre silnú autentifikáciu zákazníka a spoločné a bezpečné otvorené komunikačné normy.

Kľúčové opatrenia:

Pri revidovaní druhej smernice o platobných službách Komisia v úzkej koordinácii s Európskym orgánom pre bankovníctvo opätovne preskúma existujúce zákonné limity bezkontaktných platieb s cieľom dosiahnuť rovnováhu medzi praktickosťou a rizikami podvodov.

Komisia medzitým spolu so zainteresovanými stranami aj členskými štátmi preskúma technické podmienky, ktoré by spotrebiteľom umožnili stanoviť si vlastný individuálny limit pre bezkontaktné platby (v maximálnej výške 50 EUR). Jedinou možnosťou, ktorú dnes väčšina spotrebiteľov má, je aktivovať alebo deaktivovať bezkontaktné platby. Keďže silná autentifikácia zákazníka pri bezkontaktných platbách neexistuje, spotrebiteľia sú v každom prípade chránení v plnej výške.

Zvýšenie transparentnosti výpisov transakcií

Keďže platobný reťazec subjektov zapojených do jednej transakcie sa stáva dlhším a zložitejším, pre používateľov platobných služieb môže byť čoraz ťažšie určiť, komu, kde a kedy uskutočnili platbu. To môže viesť k nejasnostiam, napríklad ak meno a miesto príjemcu platby vo výpise transakcií nie je obchodným názvom spoločnosti. Pre spotrebiteľov je tak ťažšie odhaliť podvodné transakcie.

Rada pre retailové platby v eurách sa v súčasnosti zaoberá touto otázkou s cieľom nájsť riešenia, ktoré používateľom umožnia ľahšie monitorovať svoje transakcie.

Komisia podporuje prebiehajúcu prácu Rady pre retailové platby v eurách na zvyšovaní transparentnosti pre používateľov retailových platieb a v kontexte revízie druhej smernice o platobných službách zohľadní všetky odporúčania Rady pre retailové platby v eurách v tejto oblasti.

4. Nadčasový dohľad a dozor nad platobným ekosystémom

Ako sa zdôrazňuje v stratégii v oblasti digitálnych financií, finančný ekosystém sa stáva čoraz zložitejším s rozdrobenejším hodnotovým reťazcom. Do platobného reťazca je zapojených mnoho subjektov (z ktorých niektoré sú regulované a iné nie sú), čím sa zvyšuje miera jeho zložitosti a vzájomnej závislosti. Hoci reguláciou sa musia zaručiť rovnaké podmienky, musí sa podporovať spravodlivá hospodárska súťaž a malé prekážky vstupu na trh a podnecovať inovácie, zároveň sa ňou musia presadzovať práva používateľov a chrániť celkový ekosystém pred finančnými a operačnými rizikami. Na dosiahnutie týchto cieľov musia byť hranice regulácie dobre vyvážené.

Zatiaľ čo vykonávanie druhej smernice o platobných službách je stále v počiatočnom štádiu, smernica o elektronických peniazoch (EMD2)⁴⁸ je v platnosti viac ako desať rokov. Existujú teda dostatočné skúsenosti z jej vykonávania, z ktorých sa dá poučiť. Po prijatí druhej smernice o platobných službách sa tieto dva režimy zbližovali, ale zostali oddelené. Zdá sa, že rozdiely medzi službami poskytovanými platobnými inštitúciami a inštitúciami elektronických peňazí už nie sú dôvodom na odlišný režim povoľovania a dohľadu, a preto by sa mohli spojiť do jednotného rámca. Keďže z príslušných rozsahov pôsobnosti druhej smernice o platobných

⁴⁸

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/110/ES zo 16. septembra 2009 o začatí a vykonávaní činností a dohľade nad obozretným podnikaním inštitúcií elektronického peňažníctva, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje smernica 2000/46/ES (Ú. v. EÚ L 267, 10.10.2009, s. 7).

službách a smernice EMD2 sú vylúčené určité služby a nástroje, je takisto dôležité zabezpečiť, aby všetky výnimky udelené podnikom predstavujúcim nízke riziká zostali opodstatnené.

Potreba rovnakých podmienok pre poskytovateľov platobných služieb

Vo svete, ktorému čoraz viac dominujú digitálne platformy, využívajú veľkí poskytovatelia technológií svoju rozsiahlu zákaznícku základňu na to, aby koncovým používateľom ponúkali používateľské (*front-end*) riešenia. Ich vstup do finančnictva môže viesť k upevneniu ich sieťového vplyvu a trhovej sily. Ako sa zdôrazňuje v stratégii v oblasti digitálnych financií, vzniklo niekoľko iniciatív zahŕňajúcich poskytovateľov služieb v oblasti kryptoaktív, ktorí používajú technológie distribuovanej databázy transakcií. Tieto subjekty môžu poskytovať platobné služby, ktorými konkurujú službám ponúkaným regulovanými subjektmi (napr. poskytovateľmi platobných služieb, platobnými systémami a platobnými schémami). Musia sa preto regulovať na rovnakom základe, aby sa zabezpečili úplné rovnaké podmienky („rovnaké podnikanie, rovnaké riziká, rovnaké pravidlá“). Na jednej strane môžu rozšíriť rozsah dostupných platobných služieb a prispieť k inovačnému trhu. Na druhej strane by v prípade, ak by neboli riadne regulované, nepodliehali dohľadu alebo dozoru, mohli predstavovať hrozbu pre menovú suverenitu a finančnú stabilitu.

V priebehu rokov sa problémy hospodárskej súťaže zaznamenané v sektore platieb týkali prístupu k údajom a výmeny informácií medzi konkurentmi, ako aj zvýšeného rizika uzavretia trhu a rizika zneužitia dominantného postavenia. Takéto riziká sa môžu ďalej zvyšovať prostredníctvom digitalizácie. Novovznikajúce platformy digitálnych finančných služieb napríklad môžu rýchlo získať dominantné postavenie alebo trhovú silu. Veľkí poskytovatelia technológií môžu využívať výhody súvisiace s údajmi o zákazníkoch a sieťovým vplyvom, ktorými disponujú, na vstup do sektora platieb, pričom využijú svoju trhovú silu zo sociálnych médií alebo vyhľadávacích služieb. V rámci presadzovania politiky hospodárskej súťaže na digitálnych trhoch Komisia pozorne monitoruje digitálny vývoj v oblasti finančných služieb a v prípade potreby presadzuje právne predpisy EÚ v oblasti hospodárskej súťaže s cieľom podporovať hospodársku súťaž a zabrániť prekážkam vstupu na tieto trhy.

Dohľad a dozor nad platobným ekosystémom

Ak sa vezme do úvahy vznik mnohých nových obchodných modelov a štruktúr skupín, dohľad a dozor nad príslušnými subjektmi v platobnom reťazci sa stávajú čoraz zložitejšími. Potenciálne dôsledky v oblasti dohľadu sa prejavili v nedávnom prípade, keď technologická spoločnosť poskytovala služby súvisiace s platbami.

Platobné konglomeráty môžu zahŕňať regulované aj neregulované subjekty. Problémy, s ktorými sa stretávajú neregulované subjekty poskytujúce technické služby na podporu niektorých pridružených spoločností skupiny, by sa potenciálne mohli rozšíriť na iné subjekty. Nedávne skúsenosti ukázali, že bankrot neregulovaného subjektu môže mať hmatateľné dôsledky pre iné regulované dcérske spoločnosti (napr. zmrazenie služieb inštitúcií príslušným vnútroštátnym orgánom).

Druhá smernica o platobných službách sa v súčasnosti nevzťahuje na služby poskytované „poskytovateľmi technických služieb“, ktorí podporujú poskytovanie platobných služieb bez

toho, aby v ktorejkoľvek fáze mali v držbe finančné prostriedky⁴⁹. Keďže platobné služby sa v čoraz väčšej miere opierajú o poskytovanie doplnkových služieb prostredníctvom neregulovaných subjektov alebo na základe dohôd o outsourcingu s neregulovanými subjektmi, Komisia považuje za nevyhnutné, aby sa v kontexte revízie druhej smernice o platobných službách posúdilo, či by sa niektoré z týchto služieb a niektorí z týchto poskytovateľov mali zahrnúť do regulovanej oblasti a či by mali podliehať dohľadu⁵⁰.

Účastníci platobného reťazca môžu byť pod dohľadom alebo dozorom rôznych subjektov. ECB a národné centrálné banky zohrávajú ústrednú úlohu pri dohľade nad platobnými systémami, schémami, nástrojmi a súvisiacimi poskytovateľmi služieb. Tým sa dopĺňa úloha vnútroštátnych a európskych orgánov dohľadu pri dohľade nad poskytovateľmi platobných služieb. Je dôležité, aby rámce pre dohľad a dozor mali jednotnú štruktúru s ohľadom na závislosť medzi poskytovateľmi platobných služieb, platobnými systémami a platobnými schémami.

Kľúčové opatrenia:

S cieľom primerane riešiť potenciálne riziká, ktoré predstavujú neregulované služby, zabezpečiť väčšiu jednotnosť rôznych právnych predpisov o retailových platbách a podporovať dôkladný dohľad a dozor Komisia:

- v rámci procesu revízie druhej smernice o platobných službách (PSD2) vyhodnotí všetky nové riziká vyplývajúce z neregulovaných služieb, najmä technických služieb dopĺňajúcich poskytovanie regulovaných platobných služieb alebo služieb elektronických peňazí, a posúdi, či a ako možno tieto riziká čo najlepšie zmierniť, a to aj tým, že poskytovatelia doplnkových služieb alebo externé dodávateľské subjekty budú podliehať priamemu dohľadu. To by sa mohlo dosiahnuť zahrnutím určitých činností do rozsahu pôsobnosti druhej smernice o platobných službách v odôvodnených prípadoch. Komisia takisto posúdi primeranosť výnimiek uvedených v druhej smernici o platobných službách a vyhodnotí potrebu zmien v požiadavkách na prudenciálny dohľad, na prevádzku a ochranu spotrebiteľa,
- v rámci revízie druhej smernice o platobných službách zosúladí rámce druhej smernice o platobných službách a smernice o elektronických peniazoch (EMD2) tak, že vydávanie elektronických peňazí zahŕnie do druhej smernice o platobných službách ako platobnú službu,
- v návrhu nariadenia o trhoch s kryptoaktívami stanoví, že emitenti tokenov elektronických peňazí budú podliehať ďalším ustanoveniam, ktorými sa doplní smernica EMD2.
- v prípade potreby zabezpečí náležité prepojenie medzi dohľadom nad platobnými službami a dohľadom nad platobnými systémami, schémami a nástrojmi.

⁴⁹ Článok 3 písm. j).

⁵⁰ V tomto posúdení sa okrem iného zohľadnia usmernenia EBA k outsourcingu (EBA/GL/2019/02), ktoré sa vzťahujú na všetkých regulovaných poskytovateľov platobných služieb.

C. 3. pilier: Efektívne a interoperabilné systémy retailových platieb a iné podporné infraštruktúry

1. Interoperabilné platobné systémy a infraštruktúry

Nie všetci poskytovatelia platobných služieb, ktorí sa zaregistrovali do systému okamžitých SEPA úhrad (SCT Inst.) a ktorí sú dosiahnuteľní na domácom trhu, sú dosiahnuteľní aj v cezhraničnom styku. Ide pritom o porušenie pravidiel systému SCT Inst., ako aj článku 3 ods. 1 nariadenia SEPA. To je čiastočne spôsobené nedostatočnou interoperabilitou medzi mechanizmami zúčtovania a vyrovnania. Poskytovatelia platobných služieb sa musia pripájať k niekoľkým (vnútroštátnym a/alebo európskym) mechanizmom zúčtovania a vyrovnania a vyčleniť a monitorovať viacero zdrojov likvidity. Nie je to ideálne ani efektívne, pretože ani pri viacerých pripojeniach nemôžu zabezpečiť úplnú celoeurópsku dosiahnuteľnosť systému SCT Inst. Vzhľadom na rozdeľovanie likvidity medzi jednotlivé mechanizmy zúčtovania a vyrovnania je to aj nákladné.

Prevádzkovatelia retailových platobných systémov by preto mali zabezpečiť účinnú interoperabilitu medzi systémami. V roku 2019 ECB oznámila, že v prípade neexistencie uspokojivých súkromných riešení otázok interoperability sa na vhodné riešenia pozrie Eurosystém⁵¹. Dňa 24. júla 2020 oznámila svoje rozhodnutie zaviesť opatrenia na zabezpečenie celoeurópskej dostupnosti pre okamžité platby v eurách do konca roka 2021⁵². V dôsledku toho všetci poskytovatelia platobných služieb, ktorí sa zapojili do systému SCT Inst. a sú dosiahnuteľní v systéme TARGET2⁵³, by mali byť dosiahnuteľní aj prostredníctvom účtu peňažnej likvidity centrálnej banky v systéme okamžitých platieb TARGET (TIPS)⁵⁴, a to buď ako účastníci, alebo ako dosiahnuteľná strana (t. j. prostredníctvom účtu iného poskytovateľa platobných služieb, ktorý je účastníkom).

Komisia v plnej miere podporuje tieto navrhované opatrenia, ktoré sú potrebné na zabezpečenie dosiahnuteľnosti okamžitých platieb v celej eurozóne, na pomoc poskytovateľom platobných služieb pri dodržiavaní nariadenia SEPA, na odstránenie tzv. pascí likvidity a na zabezpečenie prínosov pre všetky mechanizmy zúčtovania a vyrovnania, ktoré si konkurujú pri poskytovaní služieb okamžitých platieb, pričom už nebudú závislé od uzatvárania dvojstranných dohôd na účely vytvárania prepojení.

Komisia sa domnieva, že na zabezpečenie celoeurópskych okamžitých platieb je dôležité rozšírenie dostupnosti týchto cezhraničných infraštruktúr z eura na iné meny EÚ. Očakáva preto, že prvá dohoda o spolupráci umožňujúca vyrovnanie okamžitých platieb v iných menách ako euro (švédska koruna) v systéme okamžitých platieb TIPS, ktorá bola uzatvorená 3. apríla 2020, pripraví pôdu pre riešenia, ktorými sa uľahčia okamžité platby medzi rôznymi menami.

⁵¹ Prejav B. Cœuréa z 29. novembra 2019.

<https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2019/html/ecb.sp191126~5230672c11.en.html>.

⁵² <https://www.ecb.europa.eu/paym/intro/news/html/ecb.mipnews200724.en.html>.

⁵³ TARGET2 je systém hrubého zúčtovania v reálnom čase (RTGS), ktorý vlastní a prevádzkuje Eurosystém.

⁵⁴ Systém vyrovnania okamžitých platieb TARGET (TIPS) je služba trhovej infraštruktúry, ktorú zaviedol Eurosystém v novembri 2018. Poskytovateľom platobných služieb umožňuje, aby svojim zákazníkom ponúkali prevody finančných prostriedkov v reálnom čase, a to nepretržite každý deň v roku.

2. Otvorený a prístupný platobný ekosystém

Prístup k platobným systémom je nevyhnutný pre efektívnu hospodársku súťaž a inovácie na trhu s platobnými systémami. Keďže platobné inštitúcie a inštitúcie elektronických peňazí súťažia s bankami o poskytovanie platobných služieb a prispievajú k inováciám na trhu s platbami, je dôležité zaručiť, aby mali všetky subjekty spravodlivý, otvorený a transparentný prístup k platobným systémom.

Zatiaľ čo v revidovanej smernici o platobných službách (PSD2) sa vyžaduje objektívny a nediskriminačný prístup k platobným systémom pre oprávnených poskytovateľov platobných služieb, v smernici o konečnom zúčtovaní (SFD)⁵⁵ sa prístup podmieňuje zákonnými kritériami. To zabránilo inštitúciám elektronických peňazí a platobným inštitúciám získať priamy prístup k platobným systémom určeným podľa smernice o konečnom zúčtovaní (SFD).

Podľa druhej smernice o platobných službách sú členské štáty povinné zabezpečiť, aby priami účastníci (t. j. prevažne banky) v platobnom systéme vymedzenom v smernici SFD umožnili nebankovým poskytovateľom platobných služieb nepriamy prístup objektívnym, primeraným a nediskriminačným spôsobom. Nepriamy prístup prostredníctvom bánk však nemusí byť najlepšou možnosťou pre mnohých nebankových poskytovateľov platobných služieb, pretože ich robí závislými od týchto bánk.

Komisia si je vedomá toho, že niektoré národné centrálné banky povolili platobným inštitúciám a inštitúciám elektronických peňazí priamu alebo nepriamu účasť na základe splnenia určitých kritérií. To viedlo k problémom so zabezpečením rovnakých podmienok a k ďalšiemu rozdrobeniu trhu s platbami. Keďže nepriamy prístup je jedinou možnosťou v systémoch, ako je systém okamžitých platieb TARGET, môže viesť k neúmyselným účinkom a prevádzkovým problémom, a to aj v súvislosti s dodržiavaním požiadaviek týkajúcich sa boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu. To môže zase narušiť rovnaké podmienky pre banky a nebankových poskytovateľov platobných služieb.

Kľúčové opatrenia:

V rámci revízie smernice o konečnom zúčtovaní (SFD) (ktorá sa začne v 4. štvrtroku 2020) Komisia zváži rozšírenie rozsahu pôsobnosti smernice SFD tak, aby sa vzťahovala aj na inštitúcie elektronických peňazí a platobné inštitúcie, a to pod podmienkou primeraného dohľadu a zmiernenia rizika.

3. Prístup k potrebným technickým infraštruktúram

Komisia sa domnieva, že európski poskytovatelia platobných služieb by mali byť schopní vyvíjať inovačné platobné riešenia využívajúce všetky príslušné technické infraštruktúry a ponúkať takéto riešenia všetkým európskym používateľom bez zbytočných obmedzení a za spravodlivých, primeraných a nediskriminačných podmienok a podmienok prístupu.

Komisia si je vedomá rôznych situácií, v ktorých by niektorí prevádzkovatelia mohli obmedziť alebo zablokovat prístup k potrebným technickým infraštruktúram. Môžu zahŕňať celý rad

⁵⁵ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 98/26/ES z 19. mája 1998 o konečnom zúčtovaní v platobných systémoch a zúčtovacích systémoch cenných papierov.

softvérových a hardvérových prvkov, ktoré sú potrebné na vývoj a ponuku inovačných platobných riešení, napr. neverejné vrstvy zabudované do operačných systémov mobilných zariadení (vrátane antén NFC), čítačky biometrickej identity, ako sú snímače odtlačkov prstov alebo skenery na rozpoznávanie tváre, obchody s aplikáciami, jadrá miesta predaja⁵⁶, SIM karty atď⁵⁷.

Najčastejšie ohlasovaný problém sa týka niektorých výrobcov mobilných zariadení, ktorí obmedzujú prístup tretích strán k technológii NFC zabudovanej do inteligentných mobilných zariadení. Komisia nedávno začala konanie vo veci hospodárskej súťaže s cieľom preskúmať podmienky prístupu tretích strán k technológii NFC jedného výrobcu mobilných zariadení⁵⁸.

Niektoré európske kartové schémy uvádzajú, že majú ťažkosti s prístupom k bezkontaktnému jadru v termináloch na mieste predaja, ktoré je v prípade cezhraničných platieb v Európe zavádzané medzinárodnými kartovými schémami. *European Card Payment Cooperation*⁵⁹ vyvíja vlastné jadro, ale jeho zavádzanie v celom platobnom reťazci bude v závislosti od odvetvia trvať niekoľko rokov.

Tieto obmedzenia by mohli mať za následok značné zraniteľnosti európskeho platobného ekosystému, pričom by bránili hospodárskej súťaži, inováciám a vzniku celoeurópskych platobných riešení. Jednostranný zásah na úrovni členských štátov by zároveň mohol viesť k rozdrobenosti trhu a narušeniu rovnakých podmienok.

Kľúčové opatrenia:

Súbežne s prebiehajúcim a budúcim presadzovaním hospodárskej súťaže Komisia preskúma, či je vhodné navrhnúť právne predpisy zamerané na zabezpečenie práva na prístup k technickým infraštruktúram, ktoré sa považujú za potrebné na podporu poskytovania platobných služieb, za spravodlivých, primeraných a nediskriminačných podmienok. Pritom zohľadní:

- prebiehajúcu revíziu svojej politiky hospodárskej súťaže s cieľom zabezpečiť jej pripravenosť na digitálny vek⁶⁰,
- prebiehajúcu prácu na akte o digitálnych službách⁶¹ v súvislosti s pravidlami *ex ante* pre veľké online platformy, ktoré pôsobia ako strážcovia prístupu.

V takýchto právnych predpisoch by sa náležite zohľadňovali potenciálne bezpečnostné a iné riziká, ktoré by takýto prístup mohol predstavovať. Stanovili by sa v ňom najmä kritériá na identifikáciu potrebných technických infraštruktúr a na určenie toho, komu a za akých podmienok by sa mali udeliť prístupové práva.

⁵⁶ Jadro (kernel) je súbor funkcií, ktorý zabezpečuje schopnosť spracúvania údajov a poskytuje údaje, ktoré sú potrebné na vykonanie kontaktnej alebo bezkontaktnej transakcie v platobnej aplikácii terminálu na mieste predaja.

⁵⁷ Ako ich identifikovali respondenti v rámci verejnej konzultácie, ktorá predchádzala tejto stratégii.

⁵⁸ Vec AT.40452.

⁵⁹ <http://www.europeancardpaymentcooperation.eu/>.

⁶⁰ Komisia v súčasnosti vykonáva revíziu pravidiel, ktoré sa vzťahujú na horizontálne a vertikálne dohody, ako aj oznámenia o definícii trhu. Okrem toho Komisia v júni 2020 začala verejnú konzultáciu s cieľom posúdiť, či môže byť potrebný nový nástroj hospodárskej súťaže na riešenie jej štrukturálnych problémov, ktoré súčasné pravidlá hospodárskej súťaže nedokážu vyriešiť najúčinnnejším spôsobom. Viac informácií o týchto postupoch preskúmania možno nájsť na webovej lokalite Generálneho riaditeľstva pre hospodársku súťaž: <https://ec.europa.eu/competition/consultations/open.html>.

⁶¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-services-act-package>.

D. 4. pilier: Efektívne medzinárodné platby vrátane remitencií

V Európe sa v dôsledku regulačného a odvetvového úsilia o dosiahnutie oblasti SEPA v poslednom desaťročí drasticky znížili náklady na prevod peňazí. Platby prekračujúce vonkajšie hranice EÚ sú však pomalšie, nákladnejšie, neprehľadnejšie a zložitejšie.

Celosvetové remitencie sa od roku 2000 zvýšili takmer šesťnásobne, pričom sa odhaduje, že v roku 2019 dosiahli výšku 714 miliárd USD⁶². Tento rýchly rast bol do veľkej miery spôsobený tokmi do krajín s nízkymi a strednými príjmami, ktoré predstavujú tri štvrtiny celkového objemu. EÚ, Spojené štáty americké a Saudská Arábia sú spolu jednoznačne hlavným zdrojom tokov remitencií do krajín s nízkymi a strednými príjmami, pričom predstavujú približne dve tretiny celkového objemu.

V prípade krajín s nízkymi a strednými príjmami majú prílevy remitencií veľký makroekonomický význam, pričom v prípade mnohých krajín predstavujú viac ako 10 % ich HDP. Poskytujú aj životne dôležité financovanie pre mnohé prijímajúce rodiny a často fungujú ako neformálna sieť sociálneho zabezpečenia, ktorá umožňuje 800 miliónom rodinných príslušníkov (pre ktorých remitencie predstavujú v priemere približne 75 % ich príjmu) zaplatiť za potraviny a zdravotnú starostlivosť, vzdelávanie a iné základné potreby. Podľa databázy Svetovej banky s celosvetovými cenami remitencií sa globálne priemerné náklady na remitencie stále približujú k 7 %, zatiaľ čo medzinárodné spoločenstvo sa zaviazalo znížiť tieto náklady do roku 2030 na menej ako 3 %. V dôsledku pandémie ochorenia COVID-19 sa očakáva, že remitencie v roku 2020 klesnú približne o 20 %, keďže migranti čelia strate pracovných miest a neistote.

Cieľom Komisie je, aby cezhraničné platby zahŕňajúce tretie krajiny vrátane remitencií boli rýchlejšie, cenovo dostupnejšie, prístupnejšie, transparentnejšie a pohodlnejšie. Tým sa podporí aj väčšie využívanie eura a posilní jeho postavenie ako globálnej meny.

Hlavné problémy, ktoré ovplyvňujú medzinárodné cezhraničné platby, boli nedávno identifikované v správe Rady pre finančnú stabilitu (FSB) o cezhraničných platbách v 1. fáze⁶³. Celkovo tieto problémy vytvárajú prekážky pre sprostredkovateľov platobných služieb, ktorí sa snažia poskytovať cezhraničné služby, môžu zvýšiť ceny pre koncových používateľov, utlmiť investície do modernizácie cezhraničných platobných procesov a ovplyvniť aj prevody peňazí.

Komisia sa domnieva, že je potrebná kombinácia opatrení na celosvetovej úrovni a na úrovni konkrétnej jurisdikcie. V súlade so zisteniami Výboru pre platobnú a trhovú infraštruktúru (CPMI)⁶⁴ ich možno rozdeliť na opatrenia týkajúce sa EÚ a na opatrenia na uľahčenie remitencií.

Kľúčové opatrenia:

- **Ak je to realizovateľné, Komisia očakáva, že príslušní prevádzkovatelia platobných systémov, najmä v prípade, ak jurisdikcia prijímateľa takisto prijala systémy okamžitých platieb, uľahčia prepojenia medzi európskymi systémami, ako sú**

⁶² Covid-19 Crisis through a migration lens (Kríza spôsobená ochorením COVID-19 z hľadiska migrácie), Migration and Development Brief 32, Knomad, Svetová banka, apríl 2020.

⁶³ Tamže.

⁶⁴ <https://www.bis.org/cpmi/publ/d193.pdf>

napríklad systém okamžitých platieb TARGET (TIPS) alebo RT1⁶⁵, a systémami okamžitých platieb tretích krajín, pokiaľ sa v daných tretích krajinách uplatňuje primeraná úroveň opatrení na ochranu spotrebiteľa, na predchádzanie podvodom, praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu a na zmiernenie rizík vzájomných závislostí. Priamy prístup nebankových poskytovateľov platobných služieb k platobným systémom môže zvýšiť potenciálne výhody takýchto prepojení. Mohlo by sa zvažovať aj vytvorenie prepojení pre iné druhy platobných systémov vrátane retailových a veľkoobchodných, ak je to relevantné, pod podmienkou existencie podobných záruk.

- Komisia vyzýva, aby sa najneskôr do konca roku 2022 zaviedli globálne medzinárodné normy, ako je ISO 20022, ktorými sa uľahčuje začlenenie rozsiahlejších údajov do správ o platbách.
- S cieľom ďalej zvyšovať transparentnosť cezhraničných transakcií Komisia nabáda poskytovateľov platobných služieb, aby využívali globálnu iniciatívu v oblasti platieb (Global Payments Initiative – GPI) Spoločnosti pre celosvetovú medzibankovú finančnú telekomunikáciu (SWIFT), ktorá zúčastneným inštitúciám uľahčuje sledovanie cezhraničných platieb v reálnom čase. Rozsiahle využívanie nástroja na sledovanie by umožnilo poskytovateľom platobných služieb pôvodcu platby lepšie odhadnúť maximálny čas na uskutočnenie cezhraničnej platby a informovať o ňom platiteľa. Komisia v rámci revízie druhej smernice o platobných službách posúdi, či sú potrebné ďalšie zlepšenia, pokiaľ ide o transparentnosť cezhraničných medzinárodných transakcií.
- Keďže okamžité platby sa stávajú štandardom aj na medzinárodnej úrovni, Komisia v kontexte revízie druhej smernice o platobných službách posúdi vhodnosť požiadavky, aby sa maximálny čas realizácie pre transakcie v rámci EÚ (tzv. two-leg transakcie) vzťahoval aj na transakcie s krajinami mimo EÚ (tzv. one-leg transakcie)⁶⁶.
- Komisia so záujmom sleduje prebiehajúcu prácu vykonávanú v rámci Európskej platobnej rady v súvislosti s prípadnou ďalšou harmonizáciou obchodných pravidiel a noriem zasielania správ pre tzv. one-leg transakcie. Komisia posúdi, či je potrebné, aby boli povinné.

Riešenie konkrétnych problémov týkajúcich sa remitencií:

Všetky uvedené strategické opatrenia môžu uľahčiť cezhraničné toky, a teda môžu byť prínosom aj pre remitencie. Okrem toho:

- Komisia podporuje iniciatívy členských štátov na podporu sektora remitencií za predpokladu, že sa poskytovatelia služieb v oblasti remitencií zaviazajú postupne znižovať náklady na tieto služby.
- Komisia bude v rámci rozvojovej politiky EÚ podporovať iniciatívy podobné oblasti SEPA v regionálnych zoskupeniach krajín s nízkymi a strednými

⁶⁵ RT1 je celoeurópsky systém okamžitých platieb, ktorý vlastní a prevádzkuje spoločnosť EBA Clearing.

⁶⁶ Tzv. one-leg transakcie sú transakcie, pri ktorých sa poskytovateľ platobných služieb príjemcu platby alebo platiteľu nachádza mimo Únie.

príjmami a v príslušných prípadoch aj možnosť tretích krajín vstúpiť do oblasti SEPA (napr. na západnom Balkáne a vo východnom susedstve).

- **Komisia bude podporovať prístup k platobným účtom v krajinách s nízkymi a strednými príjmami, čím sa takisto uľahčí digitalizácia remitencií.**

Všetkými týmito opatreniami by sa mohla podporiť medzinárodná úloha eura posilnením možností občanov a spoločností používať euro ako menu na osobné prevody, investície, financovanie a obchodné toky.

IV. Záver

V tejto stratégii sa určujú kľúčové priority a ciele pre retailové platby v Európe na nasledujúce štyri roky na základe rozsiahlych príspevkov od všetkých zainteresovaných strán a pri plnom zohľadnení výsledkov verejných konzultácií.

Na dosiahnutie týchto cieľov sa Komisia zaväzuje vykonať niekoľko dôležitých opatrení. Komisia nabáda všetky zainteresované strany na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ, aby sa aktívne podieľali na vykonávaní tejto stratégie.